

HEIKKI YLIKANGAS

Kysymyksiä ja vastauksia koskien talvisodan rauhaa

Professori Heikki Ylikankaan vastine professoreille Ohto Manninen ja Seikko Eskola sekä dosentti Martti Häikiölle. Manninen ja Eskola kommentoivat jäljempänä Ylikangasta, joka puolestaan päättää keskustelun (s. 258).

■ Keskustelunavaukseeni (HAik 4/2003) saamani vastaukset (HAik 1/2004) olivat ilahduttavan asiallisia, mikä tavanomaisen suomalaisen keskustelutyylin huomioon ottaen erityisesti noteerattakoon. Jotkut opponenttien argumentit ovat myös kiistatta aiheellisia. Mielenpitemenvaihto teemasta yli-päättään sai toisen sävyn kuin tähän saakka.

Joitakin huomautuksia katson tarpeelliseksi tehdä. Lähtökohtaisesti tähdennän sitä, että tulkinnan tulisi mielestäni aina olla paitsi johdonmukainen ja lähteet kattava myös vissillä tavalla ehyt. Sen ei tulisi jättää jälkeensä relevantteja avoimia kysymyksiä.

Näitä kuitenkin kriitikkojeni jäljiltä jää. Ennen kuin palaan niihin, puutun lyhyesti erääseen toiseen seikkaan. Kaikki kolme – Ohto Manninen, Seikko Eskola ja Martti Häikiö – pyrkivät noudattelemaan varsin tarkoin talvisodan aikana vaikuttaneiden keskeisten päättäjien kantoja sellaisina kuin nämä itse esittivät ne sodan jälkeen. Sen mikä puhuu näitä selityksiä vastaan, he sivuuttavat tai sitten kiistävät, tosin vaihtelevin, osaksi kovin kevyinkin perustein.

Retoriikkaa ja avoimia kysymyksiä

Muutama esimerkki kultakin keskustelijalta. Eskola kuittaa ”retoriikkana” Rytin hallituksessa esittämän puheenvuoron, jossa tämä suositti rauhaa tarjotuin ehdoin, koska Rytin mielestä oli edullisempaa säästää armeijaa ja aloittaa Karjalan takaisinvaltaus Viipurin edustalta eikä Tornion. Kuitenkin tuossa ”retoriikassa”, jossa on kieltämättä kielikuvaa mukana, on kyse keskustelun pääteemasta: välirauhasta ennen Karjalan valtaamista takaisin. Sitä paitsi retoriikkaargumentin laajempaa tieteellistä käyttöä rajoittaa vaikeus ratkaista, mikä puheenvuoro voidaan kulloinkin leimata retoriikaksi, mikä taas on otettava vakavasti.

Martti Häikiö sivuuttaa saman asian kysymällä, missä oli suunniteltu Karjalan valtaamista takaisin, ja vastaamalla: ”Ei missään.” Noilla kahdella sanalla kaatuu pitkä rivi välittömästi muistiinmerkittyjä välirauhaa ja Karjalan takaisin valtaamista koskevia ministereitten puheenvuoroja. Rytin ja Tannerin tässä yhteydessä erityisen merkitykselliset lausumat Saksan ja Venäjän joutumisesta sotaan keskenään Eskola ohittaa ajan oloissa ”luonnollisena epäilynä”. Tällaista argumentointia vastaan ei voi sen enempää tehokkaasti puolustautua kuin hyökätäkään.

Manninen antaa erikoislaatuisen tulkinnan sille, että kenraali Nikolaus von Falkenhorst kutsuttiin ”Suomen tuntijana” Hitlerin puheille. Hänen nähdäkseen niin tehtiin siksi, että Falkenhorst oli osallistunut von der Goltzin johtamaan Suomen-retkeen 1918. Falkenhorstin näin saamaa asiantuntemusta merisotarekstä tarvittiin Mannisen mukaan Norjan valtausta suunniteltaessa. Miksi hänet sitten kutsuttiin paikalle ”Suomen tuntijana” eikä merisotarekteen tuntijana, jää arvoitukseksi.

Mutta niihin avoimiin kysymyksiin. – Jos pääministeri Risto Ryti todella uskoi lujasti länsivaltain voittoon niin kuin keskustelukumppanini voimakkaasti tähdentävät (toisin viitaten toisenkäden lähteeseen, jonka senkin todistusvoima jää puolinaiseksi), minkä vuoksi hän kuitenkin varsin johdonmukaisesti sodan alusta saakka torjui avunpyynnön tekemisen länsivalloille tai näiden 5.2. esittämän avuntarjouksen hyväksymisen? Rintamatilanne ei olisi pyyntöä ja hyväksymistä estänyt ennen sodan loppuvaiheita. Hän ei myöskään hallituksessa koskaan yhtynyt Uuno Hannulan ja Juho Niukkasen kannanottoihin, joissa vaadittiin avuntarjouksen hyväksymistä sillä nimenomaisella perusteella, että Englanti voittaisi sodan.

Entä minkä takia Ryti lähetti heti sodan ensi päivinä T. M. Kivimäen Berliiniin tavuttelemaan Saksaa auttamaan Suomea kaikin mahdollisin tavoin interventio niihin mukaan lukien? Ja – mikä on painavinta – mistä syystä Suomi kahta tietä (Kivimäen ja Saksan Helsingin-lähettilään kautta) antoi saksalaisille Summan murtumisen jälkeen sellaisen viestin, että Suomi oli aikeissa pyytää länsivaltain apua? Mikä kumman tarkoitus tällä operaatiolla saattoi olla – jos kerran vankasti luotettiin länsivaltain voittoon? Nämä nähdäkseni olennaiset kysymykset jäävät opponenteiltani vastaustavaille. He eivät edes ota esille niitä.

Irrallisia yksityiskohtia

Sen sijaan he puuttuvat yksityiskohtiin, jotka tosiksi myönnettyinä eivät vaikuta pääkysymykseen yhtään mitään. Manninen todistelee laajasti, ettei hallituksella vielä 25.2. eli siinä kokouksessa, jossa Tanner ja Ryti puhuivat sodan mahdollisuudesta Saksan ja Neuvostoliiton kesken ja sen käyttämisestä hyväksi, voinut olla tietoa Göringin tätä asiaa koskevasta viestistä Kivimäelle, koska Kivimäki oli silloin vielä Berliinissä ja koska siinä sähkössä, joka Kivimäeltä oli saatu, ei asiasta mainita. Manninen siteeraa tarkoittamansa Kivimäen sähköksen kokonaisuudessaan. Kummallista vain on, että Tanner hallituksessa tuona samana päivänä eli 25.2. mainitsee Kivimäen sähköstä (Manni-

sen siteeraamien asioiden lisäksi) näin: ”Oli kehotettu kääntymään Italian kautta Saksan puoleen.” Tällaista mainintaa ei ole Mannisen lainaamassa sähkössä.

Nämä lisätiedot ovat jostakin muusta lähteestä peräisin – mistä, se on tietymätöntä. Mahdollisuuksia on lähinnä kaksi: puhelin ja sähkö. Molempia viestitysvälineitä on käytetty. Hallituksen istunnossa 23.2. Ryti ilmoitti puhelimen välityksellä saaneensa tietoja Kivimäen käynnistä (22.2.) Göringin luona ja lisäsi toisessa puheenvuorossa: ”Hän voi soittaa kello neljän aikaan huomenna.” Tämä ajankohta tarkoitti klo 16:ta 24.2. Sen seikan, että Kivimäki halusi soittaa tuona päivänä, täytyi merkitä sitä, että hänellä oli tarve antaa lisätietoja ja myös jokin keino välittää ne. Myös toinen sähkö saatiin. Tanner kertoo muistelmissaan päivänmäärältä 25.2, että Kivimäki

”oli aluksi puhelimella ja tänään sähköiteitse (tätäkään sähköä ei löydy, H.Y.) ilmoittanut voivansa tuoda tärkeitä tietoja (...) Kun puhelimella eikä sähköttämällä voinut vapaasti lähettää tietoja, oli Kivimäkeä kehoitettu mahdollisimman pian palaamaan kotiin lähemmin tiedoittamaan käyntinsä tuloksista. Hän oli nyt kotimatalla.”

Ne tiedot, jotka ovat Mannisen siteeraamassa sähkössä, eivät voineet olla näitä Tannerin mainitsemia ”tärkeitä tietoja”, koska kaikki se, mitä siinä sähkössä on, tiedettiin jo ennestään. Maininnan tärkeistä tiedoista on täytynyt sisältyä siihen sähköseen, jonka Tanner ilmoittaa tulleen 25.2. (Se on voinut tulla suoraan Rytille niin kuin tulivat Kivimäen kirjeetkin; sitä on turha Eskolan tavoin etsiä ulkoministeriön arkistosta.) Varsin ilmeistä näin ollen on, että Kivimäen onnistui jollakin merkkikielellä sähköitse tai puhelimella selvittää niin paljon Rytille, että tämä ymmärsi asian ytimen ja päätti kutsua Kivimäen kotiin.

Göringin viesti

Mannisen päättely, jonka mukaan hallitus ei vielä 25.2. tiennyt Göringin viestin ydintä, on siis heikolla pohjalla. Sitä paitsi samaa keskustelua jatkettiin 28.2. ja myöhem-

min. Silloin ainakin viesti oli tiedossa. Jos kuitenkin kaikitenkin Göringin ilmoitus Kivimäelle odotettavissa olevasta Saksan ja Neuvostoliiton välisestä sodasta tulkitaan syyllä tai toisella merkityksettömäksi tai kokonaan perättömäksi, siitä kaikesti väistämättä seuraa, että Ryti ja Tanner vain sattumalta ottivat hallituksen kokouksessa 25.2. esille Saksan ja Neuvostoliiton välisen sodan mahdollisuuden ja Karjalan valtaamisen takaisin sen yhteydessä – asiakokonaisuuden, johon ei ollut viitattu hallituksen istunnoissa kertaakaan sitä ennen; sen jälkeen kyllä. Outo sattuma.

Manninen kytkee Neuvostoliiton ja Saksan välisestä sodasta puhumisen vain avunantosopimuksen torjumiseen jättäen mainitsematta, että kyseiseen sotaan liitettiin myös ajatus Suomen suorittamasta Karjalan takaisin valtaamisesta. Sillä ei ollut mitään tekemistä avunantosopimuksen kanssa. Huomattakoon ylipäättäen, että hallitus otti silloin kuvatuunlaisen kannan – siis sen kannan, että Karjala vallattaisiin takaisin Venäjän jouduttua Saksan hyökkäyksen takia vaikeuksiin. Sehän tässä ylivoimaisesti tärkeintä on, ei se, omaksuiko hallitus tuon kannan Göringiltä vai ei. Siitähän tuli hallituksen linja, joka piti loppuun saakka.

Jos se linja valittiin ilman yhteyttä Göringin viestiin, mikä olennainen siitä muuttuu? Göringin viestin sivuuttaminen ei pyyhi pois hallituksen pöytäkirjoista Saksan ja Neuvostoliiton välistä sotaa ja Karjalan takaisin valtaamista koskevia Rytin ja Tannerin lausuntoja. Ne pysyvät niissä.

Göringin viestin merkityksen puolesta on kuitenkin olemassa vahva aikalaistodistus. Puheessaan Göringille joulukuussa 1940 kenraali Paavo Talvela mainitsi nimenomaisesti Kivimäen välittämän Göringin viestinä perusteena, joka vaikutti Suomen taipumiseen raskaaseen rauhaan. Göringhän oli Mannisenkin todistuksen mukaan antanut suomalaisille eri vaiheissa useita samansuuntaisia kehotuksia ja neuvoja. Miksi Talvela painotti niistä vain tätä helmikuista viestiä? Eikö se viittaa siihen, että nimenomaan tässä viestissä oli jotakin sellaista, joka erotti sen sisällön muista vastaavista eli vain sen seikan ylimalkaisesta tähden-

tämisestä, että Suomi saisi suursodan lopussa menetyksensä takaisin. Luulisi, että juuri se sisälsi vihjeen Saksan tulevasta hyökkäyksestä itään (niin kuin muistelmatiedoissa ilmoitetaan). Muutoin kai sillä ei voida ajatella olleen painoa Suomen tekemissä valinnoissa niin kuin Talvela esitti. Talvelan lausuma on sitä paitsi peräisin aikalaislähteestä, hänen saksankielisestä puheestaan, jonka originaali on hänen yksityisarkistossaan. Siinä ei ole kyse muistelmatiedosta. (Häikiön väite siitä, että en olisi lainkaan käyttänyt Kivimäen muistelmia on väärä. Olen todennut, että Nordströmin ja Kivimäen muistelmat ovat Göringin viestin kuvauksen suhteen asiallisesti yhtäpitäviä.)

Kolmikko tähdentää kilvan sitä tosiasiaa, että Hitler antoi operatiivisen käskyn idän sotaretken valmistelusta vasta heinäkuussa 1940, siis kuukausia talvisodan päättymisen jälkeen. Kukaan ei vielä helmikuussa 1940 voinut edes aavistaa mitään asiasta. Tuntuu hieman kummalliselta, että tämän mitaluokan ratkaisu olisi tehty ilman etukäteiskeskusteluja, mutta se puoli jääköön. Tällä seikalla ei ole mitään merkitystä arvioitaessa Göringin helmikuun viestin sisältöä ja sen vaikutuksia Suomessa. Eiväthän suomalaiset voineet tietää, oliko idän sotaretkeä jo Saksassa valmisteltu vai ei. He tunsivat vain kaikella varmuudella Hitlerin *Mein Kampf*-teoksessa luonnostellun suunnitelman elintilan hankkimisesta Saksalle idästä. Aivan ratkaisevaa oli, miten suomalaiset käsittivät heille toimitetun Göringin ilmoituksen. Eivät Ryti sen enempää kuin Tannerkaan tai ministeri Kivimäki voineet mitenkään tarkistaa tämän tiedon sen enempää kuin muidenkaan vastaavien tietojen – niitähän on eri muodoissaan todistettavasti useita – paikkansapitävyyttä. Heidän oli joko uskottava Göringin, Hitlerin lähimmän miehen, heille toimittama viesti tai hylättävä se epäuskottavana.

Tässä ei tarvitse siis edes olettaa, että Göring olisi välttämättä puhunut totta, siis paljastanut Saksan tulevat aiheet. Saksalle oli siinä tilanteessa tärkeää ainoastaan estää Suomea hyväksymästä länsivaltain avun tarjousta. Voi hyvin olla, että ilmoitus oli saksalaisten taholta pelkkä tarkoituksenmu-

kainen taktinen veto. Tässä jos missä Martti Häikiön olisi ollut syytä käyttää painotamaansa lähdekritiikkiä. Viesti ei muuttanut hallituksen kantaa. Se vahvisti sitä linjaa, joka on nähtävissä siitä saakka, kun Ryti sodan ensi päivinä lähetti T. M. Kivimäen Saksaan.

Olen esittänyt mielestäni muitakin painavia perusteita sen käsityksen tueksi, että Suomi harjoitti saksalaisystävällistä politiikkaa jo ennen huhtikuussa 1940 tapahtunutta Tanskan ja Norjan miehitystä. Seikko Eskola torjuu tulkintani jyrkimmin. Eskola vetoaa jopa siihen, että Ryti olisi ollut halukas Saksan aloittaman Tanskan ja Norjan miehittämisen jälkeen puuhaamaan pataljoonaa englantilaisia sotilaita Suomeen sen varmistamiseksi, että saarivaltakunnassa uskottaisiin Suomen luottavan lujasti Englannin voittoon. Vaikka Söderhjelmin väittämän mukaan Ryti ilmoitti kannattavansa ideaa, tietoa on vaikea ottaa vakavasti (ks. jäljempänä). Päinvastoin, se kyseenalaistaa Söderhjelmin muutkin esitykset Rytin kannanotoista. Joko Ryti on katsonut viisaimmaksi olla yhtyvinään Söderhjelmin ideoihin tai tämä kuvaa Rytin kannan virheellisesti.

Gripenberg

Eskolan painavin peruste väitteelleen, jonka mukaan Suomi orientoitui Englanti-suuntaisesti, on se seikka, että uuteen hallitukseen rauhanteon jälkeen ”Ryti ja Mannerheim olisivat halunneet ulkoministeriksi englantilaismielisen G. A. Gripenbergin”. Ennen tätä väitettään Eskolan olisi kannattanut perehtyä niihin syihin, joihin vedoten Gripenberg kieltäytyi tehtävästä. G. A. Gripenbergin päiväkirja (G. A. Gripenbergin kokoelma, KA) tuo nimittäin tähän tärkeää valaisua. Niissä käsitellään aiheetta päivänmäärillä 21. ja 23.3.1940. Gripenbergin mukaan Ryti ryhtyi todella pian rauhanteon jälkeen taivuttelemaan tätä tulevan uuden hallituksensa ulkoministeriksi korvaamaan Väinö Tannerin, joka ei ollut tehtävään sopiva. Jostakin syystä Ryti ehdotti Gripenbergille vain kuuden kuukauden aikaa. Ryti totesi, että hallituksesta täytyi ”tulla vahva”, koska sen piti ”yrittää luotsata meidät ulos niistä vaikeuksista, joihin

olemme joutuneet.” Ennen kaikkea oli luottava hyvät suhteet

”kaikkiin (alleviivaus G:n) meidän naapureihimme, myös Saksaan. Se olisi selvää, että me loppujen lopuksi (sist och slutligen) orientoituisimme länsivaltojen suuntaan; meillä täytyi olla [sen vuoksi] hyvä perusta siihen siellä. Minun tulisi harjoittaa sellaista politiikkaa. Jos minä ottaisin ulkoministerin viran, lisäisi se kaikkialla maassa luottamusta tulevaisuuteen. Siitä syystä hän tahtoi nyt pyytää sitä minulta. Kukaan ei voinut ennalta nähdä, mitä tulevaisuus toisi tullessaan. Me voisimme ehkä vielä pelastaa itsemme, mutta hyvin suuria vaikeuksia meillä oli voitettavanamme.”

Näin siis Gripenberg Rytin alkupuheenvuorosta. Uuden hallituksen päätehtävänä oli Rytin katsannossa selvästikin hyvien suhteiden luominen nimenomaan Saksaan. Se käy kiistatta esille Gripenbergin päiväkirjamerkinnöistä. Juuri tämän vuoksi Gripenberg torjui Rytin ehdotuksen jyrkästi. Hän katsoi olevansa täysin sopimaton henkilö saksalaissuuntausta toteuttavan hallituksen ulkoministeriksi. Päiväkirja kertoo:

”Minä sanoin, että olen täydellisesti ententen kannalla; minä en voisi mitenkään rakentaa hyviä suhteita Saksaan (...) Ryti väitti vastaan sanoen, että myös hänet tunnettiin ententen ystäväksi, mutta hän oli kuitenkin tehnyt rauhan Venäjän kanssa (...) Ryti korosti myös, että minähän olisin [hallituksessa] virkamies, en poliitikko, joten minun olisi helpompi vaihtaa politiikka, jota olin aikaisemmin harjoittanut, sellaiseen politiikkaan, joka pyrki hyviin suhteisiin Saksan kanssa.”

Gripenberg oli kuitenkin taipumaton. Hän sanoi uskovansa länsivaltain voittoon sodassa ja tehneensä itse hartiavoimin Lontoossa työtä avun saamiseksi Suomelle. Niinpä hänen oli ”mahdotonta käsittää, kuinka minä – jonka täytyy olla saksalaisten silmissä kompromettoitu – sopisin tällaisena hetkenä ulkoministeriksi.” Hän painotti vielä, että jos hän lähtisi ajamaan saksalaisystä-

vällistä politiikkaa (minkä harjoittamista hän sinällään piti Suomelle elintärkeänä vallitsevassa tilanteessa), englantilaiset eivät enää koskaan luottaisi suomalaisiin. Hänen oma uskottavuutensa Lontoon katsannossa joka tapauksessa tyystin murenisi.

Lainaukset puhuvat puolestaan. Ne eivät tue Eskolan näkemyksiä. Ryti katsoi viimeistään rauhanteon merkinneen valintaa Saksan hyväksi ja Englannin vahingoksi ja piti välttämättömänä, että Suomi harjoittaisi selkeästi saksalaisystävällistä politiikkaa jatkosakin eli ainakin toistaiseksi. Hän siis asetti Suomen etua palvelevan reaalipolitiikan henkilöiden erilaisten maakohtaisten mieltymysten edelle omat mieltymyksensä niihin lukien. Se seikka, että hän kuitenkin halusi Gripenbergin kuudeksi kuukaudeksi ulkoministeriksi, viitanee siihen, että Gripenbergiä tarvittiin tuossa vaiheessa eräänlaiseksi näkösuojaksi Englannin ja Neuvostoliiton suuntiin. Jälkimmäinen ei olisi joka tapauksessa mitenkään hyväksynyt Tanneria sanottuun tehtävään.

Mutta mitä Ryti tarkoitti sanoillaan, joiden mukaan Suomi ”loppujen lopuksi” (*sist och slutligen*) tulisi orientoitumaan länsivaltojen suuntaan? Oliko kyse vain vastahakoisen Gripenbergin taivuttelusta? Mahdollisesti, mutta lausunnosta voidaan puristaa ulos enemmänkin, jos se yhdistetään keskustelukumppaneitteni voimakkaasti korostamaan merkintään Söderhjelmin päiväkirjassa 12.2. Silloinhan Ryti Söderhjelmin tähdennehtä, että hänen käsityksensä mukaan länsivallat voittaisivat sodan, vastasi: ”Niin voittavat, mutta koska. Mitä sinä aikana olemme menettäneet?” Yhteen sovitettuna nämä lausumat saattaisivat tarkoittaa sitä, että Ryti todella uskoi länsivaltain voittoon, mutta katsoi sen tapahtuvan niin kaukaisessa tulevaisuudessa, että sen päälle ei olevassa tilanteessa voinut paljon rakentaa. Olevassa tilanteessa piti tukeutua Saksaan.

Revanssisota

Näin käy entistä ymmärrettävämmäksi, miksi Ryti talvisodan alusta saakka pyrki hakemaan Saksan tukea. Kysyttäväksi vain jää, millä tavoin Rytin kokonaisnäkemys sodasta voitaisiin parhaiten hahmottaa. Tulkinta

voisi olla sellainen, että perimmältään Ryti otaksui suursodan kulun osapuulleen samanlaiseksi kuin ensimmäisen maailmansodan kulunkin. Siinähan Saksa löi Venäjän, mutta ei kyennyt voittamaan länsivaltoja, kun USA tuli niiden avuksi. Tähän kuvioon sopisi hyvin ajatus, että Suomi Saksan avulla tämän itään suuntautuvan sotaretken yhteydessä hankkisi Karjalan takaisin. Länsivaltain lopullisen voiton ei voinut odottaa tätä valtausta vaarantavan, sillä ei ollut helppo kuvitella länsivaltain voittonsa jälkeen antavan Karjalan Neuvostoliitolle, joka oli sen talvisodassa väkivallalla Suomelta riistänyt. Olivathan länsivallat jo apua sodan aikana tarjotessaan luvanneet palauttaa Karjalan Suomelle. Muistettakoon, että Neuvostoliitto ja länsivallat eivät olleet tuossa vaiheessa vielä liittolaisia keskenään.

Pelkään pahoin, että näinkään esitettyinä opponenttini eivät hyväksy tulkintaani. Se mikä heitä tuntuu erityisesti ahdistavan, on revanssisota-sanana käyttö. Kaikillakin kolmikön jäsenistä – erityisesti kylläkin Martti Häikiöllä – näkyy olevan suuria vaikeuksia hyväksyä käsitystä, jonka mukaan Suomessa eli vahvoja hyökkäysaikeita idän suuntaan Moskovan (pakko)rauhan jälkeen. Näyttää aivan siltä kuin heidän linjansa olisi yhteydessä sotasyllisyysoikeudenkäyntiin. Saa sen vaikutelman, että heidän ajatuksensa mukaan myöntämällä suomalaisten halu revanssisotaan sodanjälkeisistä sotasylytyistä tehdään tavallaan todella sotasyllisiä.

Itse käsitän asian perin juurin toisin. Minun ei ole vähimmäskään määrin hankala ymmärtää, minkä vuoksi ne johtavat poliitikot, joiden hallitusaikana Karjala menettettiin, halusivat käyttää hyväksi kaikki tilaisuudet maakunnan hankkimiseksi takaisin. Juuri näinhän Väinö Tannerkin sanoi. Vaikka mielipidemittauksia ei suoritettu, Suomen-Karjalan valtauksella jatkosodan alussa oli hyvin todennäköisesti laajojen väestöpiirien tuki maassa. ”Karjalan myö otetaan ja sit myö lähetääkii kottii”, sanoi Rokan Anttikin Linnan Tuntemattomassa. Karjalan menetykset talvisodassa oli jatkosodan konkreettisin ja selkein syy. Turhaan ei jatkosodan nimi ollut jatkosota. ■